

سرپرستی کودکان بدسرپرست و شرایط کودک آزاری

Photo: Flynt/bigstock.com

موسی برزین خلیفه‌لو، وکیل خانه امن

پرسشگر: من در مورد مشکلاتی که برای خواهرزاده‌هایم پیش آمده است از شما راهنمایی می‌خواستم. خواهرم یک سال قبل به دلیل بیماری سرطان درگذشت. دو فرزند پسر یکی ۸ ساله و دیگری ۰۱ ساله از او به یادگار مانده است. دامادمان که به دلیل شرایط کاری‌اش دائما در سفر است و بسیار کم به خانه می‌آید، نگهداری از فرزندان را به خواهرش واگذار کرده است. پس از مرگ خواهرم، خواهرزاده‌هایم مدتی با من زندگی کردند اما پدرشان در نهایت بچه‌ها را به خواهر خودش سپرد. بعضی وقت‌ها که برای دیدن بچه‌ها می‌رفتم، احساس می‌کردم که نگرانی و مشکل دارند. چندین بار مساله را از خواهر دامادمان پرسیدم و او جواب داد که چون مادرشان فوت کرده است ناراحتند. اما در نهایت از یکی از اقوام دامادمان شنیدم که عمه بچه‌ها آن‌ها را اذیت می‌کند. حتی بچه‌ها را در کارگاه لباس‌دوزی شوهرش مشغول به کار کرده است. یعنی پس از مدرسه آن‌ها را به کارگاه برده و مجبور به کار کردن می‌کند. هم‌چنین متوجه شدم که بچه‌ها در خانه و کارگاه مورد اذیت و آزار قرار گرفته و با آن‌ها بدرفتاری می‌شود. این موضوع را از خود بچه‌ها پرسیدم و آن‌ها تایید کردند. مساله را به دامادمان گفتم اما او توجهی نشان نداد و گفت که طبیعی است و کار کردن هم بد نیست. خودش هم به ندرت بچه‌ها را می‌بیند و نمی‌تواند از آن‌ها سرپرستی کند. خواهرم قبل از مرگش بارها از من خواسته بود که مواظب بچه‌ها باشم اما دامادمان اجازه نمی‌دهد بچه‌ها با من زندگی کنند. چه کار می‌توانم بکنم؟ آیا اگر به دادگاه بروم قاضی به من که خاله بچه‌ها هستم سرپرستی را می‌دهد؟

وکیل خانه امن: متاسفم از وضعیت پیش آمده برای خواهرزاده‌های‌تان. سوال‌تان را باید از جنبه‌های مختلف پاسخ داد. اولین مساله این‌که اذیت و آزار کودکان و بی‌توجهی به بهداشت و سلامتی و آموزش آن‌ها در قانون جرم است. طبق مواد ۲ و ۴ قانون حمایت از کودکان و نوجوانان مصوب ۱۳۸۱: «ماده ۲- هر نوع اذیت و آزار کودکان و نوجوانان که موجب شود به آنان صدمه جسمانی یا روانی و اخلاقی وارد شود و سلامت جسم یا روان آنان را به مخاطره اندازد ممنوع است. ماده ۴- هرگونه صدمه و اذیت و آزار و شکنجه جسمی و روحی کودکان و نادیده گرفتن عمدی سلامت و بهداشت روانی و جسمی و ممانعت از تحصیل آنان ممنوع و مرتکب به سه ماه و یک روز تا شش ماه حبس و یا تا ده میلیون ریال جزای نقدی محکوم می‌گردد.» بنابراین چنان‌چه شما بتوانید مسائلی را که گفتید اثبات کنید، دادگاه مرتکب را محکوم به مجازات خواهد کرد. به کارگیری کودکان نیز ممنوع است و از این بابت نیز حق شکایت دارید. هم‌چنین اگر مسئول حضانت از انجام تکالیف خود خودداری کند مجرم خواهد بود. طبق ماده ۴۵ قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱: «هرگاه مسئول حضانت از انجام تکالیف مقرر خودداری کند یا مانع ملاقات طفل با اشخاص ذی‌حق شود، برای بار اول به پرداخت جزای نقدی درجه هشت و در صورت تکرار به حداکثر مجازات مذکور محکوم می‌شود.»

کودک آزاری از جمله جرائم عمومی است و نیازی به شکایت شاکی خصوصی نیست بنابراین شما می‌توانید با مراجعه به دادگستری از مرتکبان خشونت علیه خواهرزاده‌های‌تان به جرم کودک آزاری و از دامادتان به جرم خودداری از وظایف حضانت شکایت کنید. دادگاه تحقیقات لازم را در این مورد به عمل آورده و اگر تشخیص دهد که کودک آزاری رخ داده است مرتکب یا مرتکبان را به مجازات مقرر در قانون محکوم خواهد کرد.

پرسشگر: در مورد سرپرستی بچه‌ها چطور؟ آیا می‌توانم سرپرستی بچه‌ها را بگیرم؟

وکیل خانه امن: قبل از هرچیز توجه داشته باشید که ولی قهری بچه‌ها پدرشان است و ایشان مسئول نگهداری و سرپرستی کودکان است. بنابراین هرگونه طرح دعوی حقوقی باید به طرفیت پدر بچه‌ها صورت گیرد. طبق ماده ۳۷۱۱ قانون مدنی: «هرگاه در اثر عدم مواظبت یا انحطاط اخلاقی پدر یا مادری که طفل تحت حضانت اوست، صحت جسمانی و یا تربیت اخلاقی طفل در معرض خطر باشد، محکمه می‌تواند به تقاضای اقربای طفل یا به تقاضای قیم او یا به تقاضای رئیس حوزه قضائی هر تصمیمی را که برای حضانت طفل مقتضی بداند اتخاذ کند.» بنابراین با توجه به این ماده، شما می‌توانید با طرح دعوا عدم صلاحیت دامادتان موضوع را پیگیری کنید. دادگاه در این مورد به تشخیص خود تصمیم‌گیری خواهد کرد. اگر دادگاه تشخیص دهد که دامادتان صلاحیت سرپرستی را ندارد ممکن است ناظر و امینی برای نظارت تعیین کند. و اگر تشخیص دهد که حضانت کودکان با ضم امین و ناظر نیز تامین نمی‌شود کودکان بدسرپرست شناخته شده و مشمول قانون حمایت از کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست و بدسرپرست خواهند شد. در این صورت شما می‌توانید برای سرپرستی بچه‌ها تقاضا کنید. دادگاه اگر شما را صالح تشخیص دهد و اقربای نزدیک‌تر دیگری نیز آماده برای حضانت نباشند، سرپرستی کودکان را ممکن است به شما واگذار کند. بند دال ماده ۸ و ماده ۰۱ [قانون](#) مذکور در این مورد است. توجه کنید که تشخیص این‌که بچه‌ها بدسرپرست هستند یا نه و هم‌چنین تعیین سرپرست جدید با دادگاه خواهد بود.

لازم به ذکر است مرجع صالح به رسیدگی و سلب حق حضانت و انتقال به دیگری بر اساس ماده ۴ قانون حمایت خانواده با دادگاه خانواده است.